

Linköpings universitet
HÄLSOUNIVERSITETET

Institutionen för klinisk och experimentell medicin

Kandidatuppsats i logopedi, 15 hp

Vårterminen 2011

ISRN LIU-IKE/BSLP-G--11/003--SE

**Ordförråd på modersmål hos barn i förskoleklass i
Sverige**

en jämförelse mellan tvåspråkiga och enspråkiga barn

Sabina Alkass Yousef

Hanna Bergström

Linköpings universitet
HÄLSOUNIVERSITETET

Institutionen för klinisk och experimentell medicin
Kandidatuppsats i logopedi, 15 hp
Vårterminen 2011
ISRN LIU-IKE/BSLP-G--11/003--SE

**Ordförråd på modersmål hos barn i förskoleklass i
Sverige**

en jämförelse mellan tvåspråkiga och enspråkiga barn

Sabina Alkass Yousef

Hanna Bergström

**Handledare:
Janna Ferreira**

Sammanfattning

I samhället kommer vi ofta i kontakt med tvåspråkighet, så även på logopedmottagningar runt om i landet. Det kan vara svårt att genomföra språkbedömningar på barn med flera modersmål eller annat modersmål än svenska. Syftet med uppsatsen var att översätta benämningstestet ”Ordracet” till arabiska och sedan använda det för att testa aktivt ordförråd. Passivt ordförråd testades med Peabody Picture Vocabulary Test III. Fonologiskt och semantiskt ordflöde testades med hjälp av ordflödestestet FAS. Frågeställningarna var: Hur skiljer sig de två ordförråden hos simultant tvåspråkiga barn från ordförrådet hos enspråkiga barn? Hur skiljer sig det svenska ordförrådet från det arabiska ordförrådet inom gruppen tvåspråkiga barn? Hur ser sambandet mellan fonologiskt och semantiskt ordflöde och ordförråd ut? De tvåspråkiga barnen hade lägre resultat på arabiska än vad de enspråkiga hade på svenska, både vad gäller förståelse och produktion. På svenska presterade de tvåspråkiga barnen praktiskt taget lika högt som de enspråkiga, de var alltså bättre på svenska än på arabiska. Det fanns en stor skillnad mellan grupperna på delen fonologi svenska, där de tvåspråkiga barnen fick signifikant högre resultat än de enspråkiga barnen.

Nyckelord: Simultan tvåspråkighet, ordförråd, fonologiskt ordflöde

Upphovsrätt

Detta dokument hålls tillgängligt på Internet – eller dess framtida ersättare – under en längre tid från publiceringsdatum under förutsättning att inga extraordinära omständigheter uppstår.

Tillgång till dokumentet innebär tillstånd för var och en att läsa, ladda ner, skriva ut enstaka kopior för enskilt bruk och att använda det oförändrat för icke kommersiell forskning och för undervisning. Överföring av upphovsrätten vid en senare tidpunkt kan inte upphäva detta tillstånd. All annan användning av dokumentet kräver upphovsmannens medgivande. För att garantera äktheten, säkerheten och tillgängligheten finns det lösningar av teknisk och administrativ art.

Upphovsmannens ideella rätt innefattar rätt att bli nämnd som upphovsman i den omfattning som god sed kräver vid användning av dokumentet på ovan beskrivna sätt samt skydd mot att dokumentet ändras eller presenteras i sådan form eller i sådant sammanhang som är kränkande för upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart.

För ytterligare information om Linköping University Electronic Press se förlagets hemsida <http://www.ep.liu.se/>

Copyright

The publishers will keep this document online on the Internet - or its possible replacement - for a considerable time from the date of publication barring exceptional circumstances.

The online availability of the document implies a permanent permission for anyone to read, to download, to print out single copies for your own use and to use it unchanged for any non-commercial research and educational purpose. Subsequent transfers of copyright cannot revoke this permission. All other uses of the document are conditional on the consent of the copyright owner. The publisher has taken technical and administrative measures to assure authenticity, security and accessibility.

According to intellectual property law the author has the right to be mentioned when his/her work is accessed as described above and to be protected against infringement.

For additional information about the Linköping University Electronic Press and its procedures for publication and for assurance of document integrity, please refer to its WWW home page: <http://www.ep.liu.se/>

Förord

Stort tack till vår handledare Janna Ferreira som har stöttat oss under arbetets gång. Tack till Eva-Kristina Salameh som generöst hjälpt oss med tips och testmaterial. Varmt tack till Talvården på Universitetssjukhuset i Linköping som har gett oss värdefulla tips och lånat ut tester. Tack Örjan Dahlström för all din hjälp genom statistikens djungel. Vi vill även tacka alla barn, föräldrar och personal som har ställt upp och därigenom gjort den här studien möjlig.

Linköping mars 2011

Sabina Alkass Yousef & Hanna Bergström

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
2. Bakgrund	2
2.1 Språkutvecklingsteorier	2
2.2 Ordförrådsutveckling hos enspråkiga barn	3
2.3 Ordförrådsutveckling hos tvåspråkiga barn	5
2.3.1 Simultan tvåspråkighet	5
2.4 Språk och miljö	6
2.5 Fonologisk medvetenhet hos enspråkiga och tvåspråkiga barn	6
3. Syfte	7
3.1 Frågeställningar	7
4. Metod	8
4.1 Försökspersoner	8
4.2 Undersökningsmaterial och procedur	8
4.3 Etiska överväganden	9
4.4 Analysmetod	10
5. Resultat	10
5.1 Jämförelser mellan enspråkiga och tvåspråkiga barn	11
5.2 Jämförelser inom respektive grupp	11
5.3 Kvalitativa resultat	13
6. Diskussion	14
6.1 Resultatdiskussion	14
6.2 Metoddiskussion	17
6.3 Framtida studier	18
7. Referenser	19
8. Bilagor	22
8.1 Bilaga 1 – informationsbrev till skola	22
8.2 Bilaga 2 – informationsbrev och enkät till föräldrar till enspråkiga barn	24
8.3 Bilaga 3 – informationsbrev och enkät till föräldrar till tvåspråkiga barn	27
8.4 Bilaga 4 – informationsbrev och enkät på arabiska till föräldrar till tvåspråkiga barn	30
8.5 Bilaga 5 – Arabisk översättning av testprotokoll till Ordracet	33

1. Inledning

Läsåret 2009/2010 fanns totalt 3282 barn med arabiska som modersmål i Sveriges förskoleklasser (Skolverket, 2010). I samhället kommer vi ofta i kontakt med tvåspråkighet, så även på logopedmottagningar runt om i landet. Det kan vara svårt att genomföra språkbedömningar på barn med flera modersmål eller annat modersmål än svenska. På logopedmottagningen i Norrköping upplever man att det har varit svårt att göra rättvisa bedömningar av barns ordförråd på arabiska. Man vet ännu inte om problemet består i en tolkproblematik eller om barnets ordförråd skiljer sig mellan arabiskan och svenskan. I bedömningen av tvåspråkiga barn med misstänkt språkstörning är det viktigt att undersöka ordförrådet på båda språken innan man kan utesluta en språkstörning (Salameh, Håkansson & Nettelbladt, 2004). Därför behövs det större kunskap om hur de två olika ordförråden hos tvåspråkiga barn ser ut och om det/de skiljer sig från ordförrådet hos enspråkiga barn.

För att underlätta läsandet kommer vi i fortsättningen att använda begreppet ”tvåspråkiga barn” om de barn som har både svenska och arabiska som modersmål. De barn som enbart talar svenska refererar vi till som ”enspråkiga barn”.

2. Bakgrund

I bakgrunden beskrivs först allmänna språkutvecklingsteorier, därefter hur ordförrådsutvecklingen ser ut för enspråkiga och tvåspråkiga barn. Efter det kommer ett stycke om språk och miljö och till sist en beskrivning av fonologisk medvetenhet hos enspråkiga och tvåspråkiga barn.

2.1 *Språkutvecklingsteorier*

Det finns olika teorier om hur språkutvecklingen ser ut. Vissa forskare menar att alla barn går igenom samma steg i språkutvecklingen, medan andra menar att utvecklingen sker på ett mer individuellt sätt (Hepburn, Egan & Flynn, 2010). Den nativistiska teorin beskriver barnets språkinlärning som medfödd. Oavsett vilken miljö barnet växer upp i så kommer det att utveckla ett språk, detta tack vare att alla föds med en speciell språkmodul i hjärnan.

Utvecklingspsykologer menar att barnet utvecklar sitt språk genom samspel med andra människor och att imitation är en viktig del av inlärningen. En gren inom utvecklingspsykologin beskriver att det finns olika utvecklingszoner som barnet kan befinna sig i. I varje utvecklingszon tillägnar sig barnet vissa förmågor och är samtidigt på väg mot nya färdigheter. För att komma

vidare till nästa utvecklingszon krävs det att barnet får yttre hjälp av en vuxen, i form av instruktioner eller ledande frågor etcetera. Med hjälp av den vuxne har barnet kapacitet att utföra uppgifter som det annars inte skulle ha klarat (Jerlang, 2008). Detta fenomen kallas för ”den proximala utvecklingszonen” (Von Tetzchner, 2005). Inom utvecklingspsykologin beskrivs det även att barnets språk går från att vara ett yttre språk till att med tiden bli ett inre språk. Med det yttre språket menas att barnet pratar högt för sig självt för att beskriva och ge stöd åt sina handlingar. Det inre språket använder barnet för tanke och planering (Jerlang, 2008).

2.2 Ordförrådsutveckling hos enspråkiga barn

Vissa milstolpar måste passeras för att barnet ska utveckla ett rikt ordförråd. Hur och när detta sker är dock väldigt individuellt. Beskrivningen av ordförrådsutveckling på svenska (Nettelbladt, 2007) ser likadan ut som beskrivningen av ordförrådsutvecklingen på arabiska (Omar, 1973). Alla barn med typisk språkutveckling går först igenom en jollerfas. Jollret blir med tiden mer och mer kommunikativt och övergår till produktion av ett- två och flerordsyttranden i takt med att barnet utvecklar sitt språk (Jørgensen, 1995). För att språkutvecklingen ska äga rum måste barnet ha kommit tillräckligt långt i den kognitiva utvecklingen för att kunna skapa mentala representationer. Detta sker vid cirka sex till tolv månaders ålder (Strömqvist, 2008). Mentala representationer innebär att barnet kan lagra information och skapa minnen, till exempel koppla ljudsekvensen [mama] till sin mamma. Vid den här åldern (sex till tolv månader) representerar de mentala representationerna, för barnet, vardagliga aktiviteter. Matsituationen kan vara ett exempel på detta. Första ordet är ofta starkt sammankopplat med någon av dessa vardagliga situationer. Med tiden är barnet inte längre kontextbundet utan kan använda samma ord i olika former och sammanhang. Detta fenomen kallas för dekontextualisering (Nettelbladt, 2007). Att barnet når dekontextualiseringsfasen är viktigt för den fortsatta tal- och skriftspråksutvecklingen (Shulman & Capone, 2010).

En viktig milstolpe i barnets språkutveckling är då det löser segmenterings- och kopplingsproblemet. Att lösa segmenteringsproblemet innebär att barnet kan urskilja enskilda ord ur en talström. När barnet sedan kopplar ihop en viss ljudkombination med en viss betydelse har det även löst kopplingsproblemet (Strömqvist, 2008). Det finns två olika strategier som barnet kan använda sig av för att lösa segmenteringsproblemet; gestaltstrategin och den analytiska strategin. Gestaltstrategin innebär att barnet lär sig flera ord eller ljud i en enhet. Den analytiska strategin innebär att barnet först analyserar ord som det hör och därefter producerar sina egna varianter. Ofta använder barnet sig av båda strategierna för att lösa segmenteringsproblemet. I och med att barnet har löst segmenteringsproblemet så har det också nått benämningsinsikten,

vilket betyder att det har förstått att olika ljudrepresentationer kan kopplas till olika föremål, personer eller händelser. Barnet har här börjat producera egna ord. Detta sker vid cirka ett års ålder, med ett spann från cirka nio till femton månader (Nettelbladt, 2007).

Från det att barnet har yttrat sitt första ord, fram till det att ordförrådsexplosionen inträffar, går språkutvecklingen långsamt. Ordförrådsexplosionen innebär en kraftig utökning av ordförrådet under kort tid. Barnets ålder är inte avgörande för när ordförrådsexplosionen inträffar. Dock krävs det att barnet har tillägnat sig en vokabulär på cirka 50 ord, vilket vanligtvis har skett vid cirka 18 månaders ålder. Ordförrådsexplosionen sker i tre steg. Först utökas ordförrådet med främst substantiv, därefter med verb och till sist med funktionsord (Nettelbladt, 2007). Det passiva ordförrådet (de ord som barnet *förstår*) ökar snabbare än det aktiva ordförrådet (de ord som barnet *producerar*). Förståelsen är cirka fem gånger större än produktionen (Foster, 1990).

Under tiden som ordförrådet utvecklas så använder sig barnet av semantiska och syntaktiska ledtrådar. Semantiska ledtrådar innebär att barnet beskriver egenskaper hos en sak/händelse då det inte kan det egentliga ordet, till exempel ”det är en sådan som man har när man åker båt” om en flytväst. Syntaktiska ledtrådar kan barnet använda sig av då det har börjat bilda egna meningar. Barnet analyserar då ett ords olika delar, till exempel böjningsmönster och ändelser, och kan med hjälp av det gissa sig till om ordet är ett verb eller ett substantiv. Om användningen av semantiska och syntaktiska ledtrådar leder till att barnet lär sig ett nytt ord så kallas det för bootstrapping (Nettelbladt, 2007).

I takt med att barnets ordförråd blir större så måste det börja organisera orden i olika kategorier, dessa brukar kallas för semantiska nätverk. När barnet lär sig ett nytt ord så placeras det antingen in i något av de befintliga nätverken och blir ett överordnat, underordnat eller sidoordnat ord, eller så bildar ordet ett nytt semantiskt nätverk. Ett exempel på hur ett semantiskt nätverk kan vara indelat i dessa olika nivåer är: **växt** (överordnat) → **träd** (underordnat) → **gran/björk** (sidoordnade) (Nettelbladt, 2007).

Även under- och överextension är vanliga begrepp i beskrivningen av barnets lexikala utveckling. Underextension innebär att barnet använder till exempel ordet ”bil” endast för familjens bil och inte för alla andra bilar som finns. Överextension innebär att barnet använder ett ord för flera olika föremål och/eller aktiviteter (Shulman & Capone, 2010), till exempel ordet ”bil” för både en bil och en buss. Det finns två olika hypoteser om barns överextensioner som Barrett (1995) beskriver. Den första är ”Semantic feature hypothesis” (SFH) som innebär att

barnet associerar olika föremål som har gemensamma drag, så som form eller storlek. Ett exempel på detta är då barnet kallar en katt för hund. Den andra är ”Functional core hypothesis” (FCH) som innebär att barnet associerar föremål som har liknande användningsområde, till exempel genom att kalla en sked för gaffel. Det finns många teorier om hur barn organiserar och bearbetar orden i sitt ordförråd. I föreliggande studie kan användningen av just de här två teorierna påvisas i resultatdelen (se diskussion).

2.3 Ordförrådsutveckling hos tvåspråkiga barn

Det finns två olika typer av tvåspråkighet; simultan och successiv. Simultan tvåspråkighet innebär att barnet har lärt sig två eller flera språk parallellt före tre års ålder. Successiv tvåspråkighet innebär att barnet lär sig ett språk före tre års ålder och ett eller flera språk efter (Shulman & Capone, 2010). Beroende på om barnet är simultant eller successivt tvåspråkigt kan språkutvecklingen se olika ut.

2.3.1 Simultan tvåspråkighet. Simultan tvåspråkighet kan förekomma i två olika varianter. Antingen om föräldrarna talar varsitt språk med barnet i hemmet eller om ett språk talas i hemmet och ett annat i barnets omgivning, till exempel på förskolan (Håkansson, 2003). Shulman & Capone (2010) menar att simultan utveckling av två eller flera förstaspråk kan liknas vid språkutvecklingen hos enspråkiga barn. De Houwer (1990) beskriver att det tvåspråkiga barnet går igenom samma faser i språkutvecklingen som det enspråkiga barnet. Först kommer jollerfasen, därefter ettords-, tvåords- och flerordsyttranden. Grosjean (1982) skriver att första ordet kommer ungefär samtidigt hos tvåspråkiga barn som hos enspråkiga barn. Vidare skriver han att tvåspråkiga barn använder sig av överextensioner i början av språkutvecklingen, i likhet med enspråkiga barn. Shulman & Capone (2010) menar att på samma sätt som det enspråkiga barnet lär sig regler för hur språket är uppbyggt kan det simultant tvåspråkiga barnet lära sig två separata regelsystem samtidigt. Vidare menar Shulman & Capone (2010) att det simultant tvåspråkiga barnet utvecklar ett lika stort ordförråd som det enspråkiga barnet om man räknar samman alla ord från de båda språken. Om man däremot observerar varje språk separat kan det framstå som att barnet har ett sämre ordförråd jämfört med det enspråkiga barnet.

Det finns dock vissa skillnader mellan utvecklingen av simultan tvåspråkighet och enspråkighet. I början av språkutvecklingen har det tvåspråkiga barnet bara ett ordförråd, som innehåller ord från de båda språken men efterhand separeras ordförrådet till två, ett för respektive språk (Jørgensen, 1995). Det simultant tvåspråkiga barnet måste också lära sig vilka ord och ljud som hör till vilket språk, det vill säga bygga upp två olika språksystem och veta när, och med vem, respektive ord ska användas (Arnberg, 2004). Det här fenomenet kallar Costa, La

Heij & Navarrete (2006) för ”monolingual mode” eller översatt till svenska ”enspråkigt läge”. Det tvåspråkiga barnet har lärt sig att producera ord som hör till ett av språken utan att påverkas av det andra språket. Gawlitzek-Maiwald & Tracy (1996) diskuterar huruvida det finns något som kan liknas vid tvåspråkig bootstrapping, där barnet använder sig av sina semantiska kunskaper i det ena språket för att lära sig ett nytt ord på det andra språket. Under den period då barnet använder sig av bootstrappingen blandar det de båda språken i situationer då det inte kommer på ett visst ord. Att blanda olika språk i ett och samma yttrande kallas för kodväxling (Cromdal & Evaldsson, 2003).

Även om barnet är simultant tvåspråkigt behöver det inte betyda att det använder båda språken lika mycket. Det ena språket kan dominera och utvecklas till ett starkare språk (Håkansson, Salameh & Nettelblatt, 2003). Det är ofta omgivningens majoritetsspråk som blir det starkare, på grund av att barnet hör det språket i skolan, på tv eller i affären till exempel (Håkansson, 2003).

Det är vanligt att barnet utvecklar olika ordförråd på respektive språk (Arnberg, 2004). Det/de språk som barnet talar hemma blir rikt på ord som ofta benämns i hemmiljön, till exempel maträtter, möbler etcetera. Det/de språk som barnet talar på förskolan utvecklas mer inom områden som till exempel matematik och naturkunskap. Jørgensen (1995) skriver att de två språken aldrig kan vara lika utvecklade. Han menar att språken fungerar olika bra i olika situationer.

2.4 Språk och miljö

Många samhällen i världen är två- eller flerspråkiga. I Sverige finns endast svenska som officiellt huvudspråk, det betyder att man måste behärska det språket för att kunna utbildas till exempel (Ladberg, 2003). På grund av detta får minoritetsspråk, så som arabiska, ofta lägre status än huvudspråket. Samhällets attityd mot ett minoritetsspråk påverkar hur utövarna väljer att använda sitt språk. Många talar därför minoritetsspråket endast i hemmet och huvudspråket ute i samhället (Grosjean, 1982).

2.5 Fonologisk medvetenhet hos enspråkiga och tvåspråkiga barn

Det finns forskning som visar att fonologisk medvetenhet är bättre hos tvåspråkiga barn än hos enspråkiga barn (Marinova-Todd, Zhao & Bernhardt, 2010). Fonologisk medvetenhet är en form av språklig medvetenhet som innebär att barnet kan identifiera enskilda fonem ur en större språklig enhet, till exempel ett ord, och bearbeta dem på olika sätt (Gombert, 1992). Att komma på så många ord som möjligt på till exempel fonemet /s/ visar både på fonologisk medvetenhet

(Arnqvist, 1993) och på ordflödesförmåga (Ivachova & Jones Tinghag, 2007). Marinova-Todd et al., (2010) skriver att tvåspråkiga barn har ett försprång gentemot enspråkiga barn vad det gäller fonologisk medvetenhet. På det, för barnet, dominerande språket är detta extra tydligt. I och med att det simultant tvåspråkiga barnet utvecklar två olika fonologiska system samtidigt så ökar deras fonologiska medvetenhet. Detta gäller även om de två språken skiljer sig mycket från varandra i sin uppbyggnad (Marinova-Todd et al., 2010), som till exempel svenska och arabiska. Arabiskan består av 28 konsonantfonem och svenskan av 18 konsonantfonem (Salameh, Nettelbladt & Norlin, 2003). En studie av Loizou & Stuart (2003) visar att tvåspråkiga barn presterar högre på det modersmålet som har en enklare fonologisk struktur jämfört med vad enspråkiga barn presterar på samma språk. Anthony et al., (2009) skriver att i takt med att ordförrådet utvecklas och blir större ökar också den fonologiska medvetenheten. Anthony et al., (2009) menar även att barnets fonologiska medvetenhet på ett första språk speglar den fonologiska medvetenheten på ett andra språk.

3. Syfte

Syftet med uppsatsen var att undersöka huruvida simultant tvåspråkiga barns aktiva ordförråd på arabiska och svenska skilde sig från enspråkiga barns aktiva ordförråd på svenska. Ett ytterligare syfte var att undersöka om det fanns något samband mellan fonologiskt ordflöde och tvåspråkighet.

3.1 Frågeställningar

- Hur skiljer sig de två ordförråden hos simultant tvåspråkiga barn från ordförrådet hos enspråkiga barn?
- Hur skiljer sig det svenska ordförrådet från det arabiska ordförrådet inom gruppen simultant tvåspråkiga barn?
- Hur ser ett eventuellt samband mellan fonologiskt ordflöde och tvåspråkighet ut?

4. Metod

4.1 *Försökspersoner*

Försökspersonerna var 16 barn i åldrarna 6:2 till 7:0 som alla gick i förskoleklass. Nio barn var enspråkiga och födda i Sverige, av dessa var fem pojkar och fyra flickor. Sju barn var simultant tvåspråkiga och födda i Sverige. Fyra var flickor och tre var pojkar. Inklusionskriterier för de enspråkiga barnen var att båda föräldrarna skulle vara födda i Sverige och ha svenska som modersmål. För de tvåspråkiga barnen gällde att båda föräldrarna skulle vara födda i Syrien eller Libanon och tala arabiska i hemmet. Exklusionskriterier var att barnet inte fick ha haft kontakt med en logoped eller specialpedagog. Barnen valdes ut genom att olika skolor kontaktades, där rektor och klassföreståndare lämnade sitt godkännande (bilaga 1). Föräldrarna fick sedan ta ställning till om barnet skulle delta i studien eller inte. I samband med detta fylldes en enkät i om barnets och föräldrarnas bakgrund (bilaga 2 och 3). Föräldrarna till de tvåspråkiga barnen fick bland annat ange hur länge barnet hade gått på förskola samt uppskatta (på en VAS-skala) hur mycket arabiska som talades i hemmet och hur bra barnet var på att prata/förstå arabiska (bilaga 3). De fick även möjlighet att fylla i enkäten på arabiska (bilaga 4). Svaren på de enkätfrågor som var av betydelse för resultaten redovisas under rubriken ”Kvalitativa resultat”.

De enspråkiga barnen presenteras endast på gruppnivå. De tvåspråkiga barnen finns även presenterade på individnivå, då som barn A till och med barn G.

4.2 *Undersökningsmaterial och procedur*

I denna studie testades ordförrådet hos tvåspråkiga och enspråkiga barn. Aktivt ordförråd testades med hjälp av Ordracet (Eklund, 1996). Inför studien översatte en av författarna Ordracet till arabiska, syrisk dialekt (bilaga 5), för att kunna testa båda modersmålen hos de tvåspråkiga barnen. Översättningen gjordes inte genom att olika personer med syrisk arabiska benämnde bilderna, utan endast genom att författaren kopierade det svenska ordet till arabiska. Vid testning med Ordracet tittade barnet på bilder och benämnde dem. Testet gjordes på tid och maxpoäng var 80 poäng. Om barnet inte kunde benämna en bild fick det hjälp i form av fonologisk prompting, det fick dock inga poäng för detta.

För att få en bättre bild av hur ordförrådet såg ut testades även passivt ordförråd. Detta gjordes med hjälp av Peabody Picture Vocabulary Test III – PPVT III (Dunn & Dunn, 1997). Den svenska version som användes var en icke-standardiserad översättning som användes i det dagliga arbetet på logopedmottagningen. Den arabiska översättning som användes lånades av Eva-Kristina Salameh. Testningen gick ut på att barnet pekade på den bild, av fyra möjliga, som bäst

stämde överens med det ord som testledaren läste upp. Testet var uppbyggt av olika block som var åldersrelaterade. Varje block kunde ge max tolv poäng. Efter block sex (6-7 år) avslutades testningen, därmed var maxpoängen 72 poäng.

Fonologiskt och semantiskt ordflöde testades med hjälp av ordflödestestet FAS. Då FAS gjordes på svenska användes kategorierna ”djur” och ”ord som börjar på /s/”. Då FAS gjordes på arabiska användes kategorierna ”allt som kan finnas i ett kylskåp” och ”ord som börjar på /a/”. Motiveringen till varför de arabisktalande barnen testades med olika kategorier på FAS var för att de inte skulle kunna välja samma ord på de båda språken vid de olika testtillfällena och därmed få fler poäng. För att underlätta läsandet under resultat och diskussion valdes förkortningar för FAS fyra olika delar. Semantik svenska, semantik arabiska, fonologi svenska och fonologi arabiska är de förkortningar som kommer att användas härnäst. För att kunna göra procentuella uträkningar bestämdes ett maxvärde på FAS. Detta sattes till 25 poäng. I och med detta blev det lättare att göra tydliga jämförelser mellan de olika testen. Dessa jämförelser presenteras i figur 2. De enspråkiga barnen testades vid ett tillfälle och enbart på svenska. De tvåspråkiga barnen testades på både arabiska och svenska vid två olika tillfällen, med minst sju dagar mellan testtillfällena. De tvåspråkiga barnen gjorde alla tre test på arabiska (PPVT, Ordracet och FAS) men enbart Ordracet och FAS på svenska. Anledningen till att PPVT endast gjordes på ett av språken var att det bör gå minst sex månader mellan två olika testtillfällen. De enspråkiga barnen gjorde samtliga test på svenska. En testledare testade alla tvåspråkiga barn på både arabiska och svenska. En annan testledare testade alla enspråkiga barn.

Tabell 1

Sammanställning av vilka grupper som gjorde respektive test. Ordet inom parentes anger vilken kategori av FAS som har testats.

	<u>Tvåspråkiga</u>		<u>Enspråkiga</u>
	Testat på arabiska	Testat på svenska	Testat på svenska
PPVT	x		x
Ordracet	x	x	x
FAS semantik	x (kylskåp)	x (djur)	x (djur)
FAS fonologi	x (/a/)	x (/s/)	x (/s/)

4.3 Etiska överväganden

Godkännande från föräldrar hämtades in för samtliga barn innan testningen påbörjades. Barnet har haft rätt att när som helst avbryta testningen. Föräldrarna har haft rätt att dra tillbaka sitt

samtycke om barnets medverkan i studien. Barnet är anonymt i studien och i de resultat som redovisas är individerna avidentifierade. Alla testtillfällen videofilmades.

4.4 Analysmetod

De statistiska analysmetoder som användes var oberoende t-test för jämförelser mellan grupperna enspråkiga och tvåspråkiga barn och beroende t-test för jämförelser inom gruppen tvåspråkiga barn. Korrelationsmätningar gjordes för att analysera sambandet mellan poäng och tid. En tabell med deskriptiv statistik gjordes för att ge en översikt över resultaten (se tabell 2). En annan tabell ger en översikt över de felsägningar som var vanligast förekommande bland barnen då aktivt ordförråd testades (se tabell 3). Två diagram gjordes där resultaten redovisas i procent för att läsaren lätt ska kunna se skillnader och likheter mellan grupperna och inom gruppen (se figur 1 och 2).

5. Resultat

I resultatet redovisas först de jämförelser som gjordes mellan grupperna tvåspråkiga och enspråkiga barn, därefter de jämförelser som gjordes inom gruppen tvåspråkiga barn.

Tabell 2

Medelvärde och standardavvikelse av poäng på de fyra testen hos tvåspråkiga och enspråkiga.

Test	Tvåspråkiga på svenska			Tvåspråkiga på arabiska			Enspråkiga på svenska		
	N	Medelvärde	SD	N	Medelvärde	SD	N	Medelvärde	SD
PPVT				7	46,7	5,0	9	64,6	3,3
Ordracet	7	65,7	3,5	7	26,9	10,8	9	70,7	3,6
FAS sem	7	12,4	4,6	7	5,0	2,2	9	13,4	4,1
FAS fon	7	4,4	2,1	7	1,4	0,5	9	1,4	1,6

5.1 Jämförelser mellan enspråkiga och tvåspråkiga barn

Medelvärdesuträkningar visade att det passiva ordförrådet skilde sig åt mellan de tvåspråkiga barnen och de enspråkiga barnen. De tvåspråkiga barnen testades här endast på arabiska. De enspråkiga barnen fick ett medelvärde på 64,56 poäng (SD 3,3) och de tvåspråkiga 46,71 poäng (SD 5,0). De enspråkiga barnen fick signifikant högre resultat på svenska än vad de tvåspråkiga fick på arabiska ($t(14) = -8,6, p < .01$).

Medelvärdet av Ordracet på svenska var för de tvåspråkiga barnen 65,71 poäng (SD 3,5) och för de enspråkiga 70,67 poäng (SD 3,6). De tvåspråkiga barnen fick ett lägre resultat än de enspråkiga barnen ($t(14) = -2,7, p < .05$). När de antal ord som de tvåspråkiga barnen klarade på arabiska men inte på svenska adderades så blev medelvärdet istället 68,0 (SD 4,7). I och med det så jämnades resultaten mellan de tvåspråkiga och de enspråkiga barnen ut och inga signifikanta skillnader kunde påvisas.

Medelvärdet för de enspråkiga barnen på semantik svenska var 13,44 (SD 4,1) och för de tvåspråkiga barnen 12,43 (SD 4,6). På semantik arabiska blev medelvärdet 5,00 (SD 2,2). Resultaten visade att de tvåspråkiga barnen fick liknande resultat som de enspråkiga barnen på delen semantik svenska, inga signifikanta skillnader kunde påvisas. Jämförelsen semantik arabiska mot semantik svenska visade en signifikant skillnad ($t(14) = 4,9, p < .01$) mellan de tvåspråkiga och de enspråkiga barnens resultat. De enspråkiga barnen fick högre resultat på svenska än vad de tvåspråkiga barnen fick på arabiska.

Medelvärdet för de enspråkiga barnen på fonologi svenska var 1,44 (SD 1,6) och för de tvåspråkiga 4,43 (SD 2,1). På fonologi arabiska blev medelvärdet 1,43 (SD 0,5). På delen fonologi svenska fick alltså de tvåspråkiga barnen klart högre resultat ($t(14) = 3,2, p < .01$) än de enspråkiga barnen. De tvåspråkiga barnens resultat på fonologi arabiska liknade de enspråkiga barnens resultat på fonologi svenska, ingen signifikant skillnad kunde påvisas.

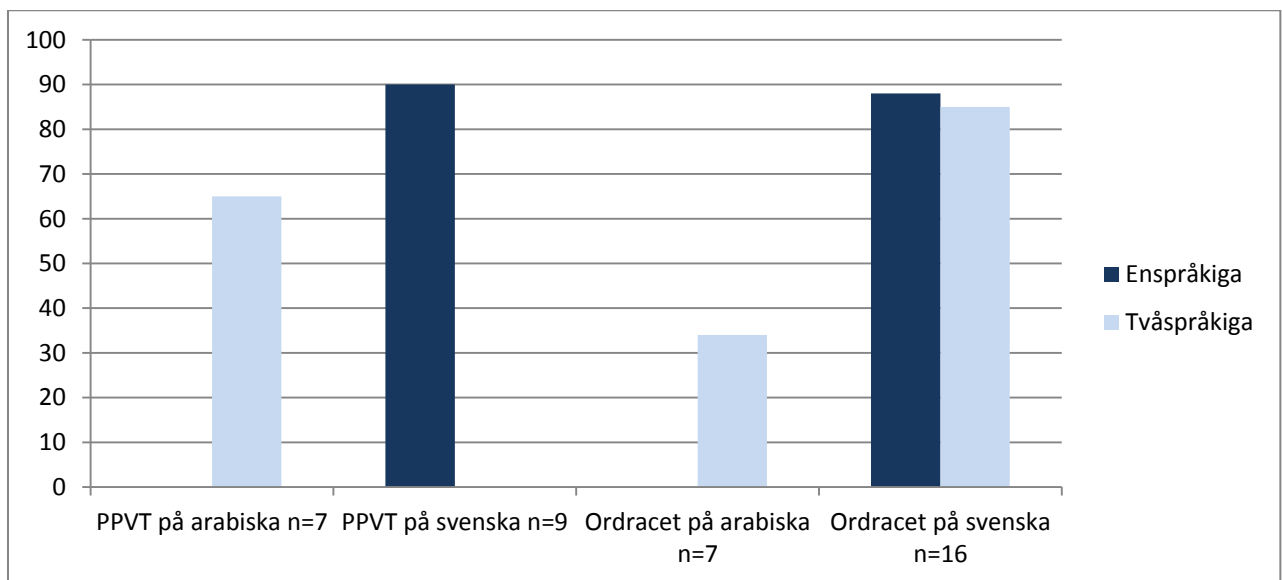
5.2 Jämförelser inom respektive grupp

Medelvärdesuträkningar visade att de tvåspråkiga barnen presterade klart högre på svenska än på arabiska. Ordracet gav värdena 26,86 (SD 10,8) på arabiska jämfört med 65,71 (SD 3,5) på svenska. De tvåspråkiga barnen fick klart högre resultat på svenska än på arabiska vad det gällde det aktiva ordförrådet ($t(6) = 11,9, p < .01$).

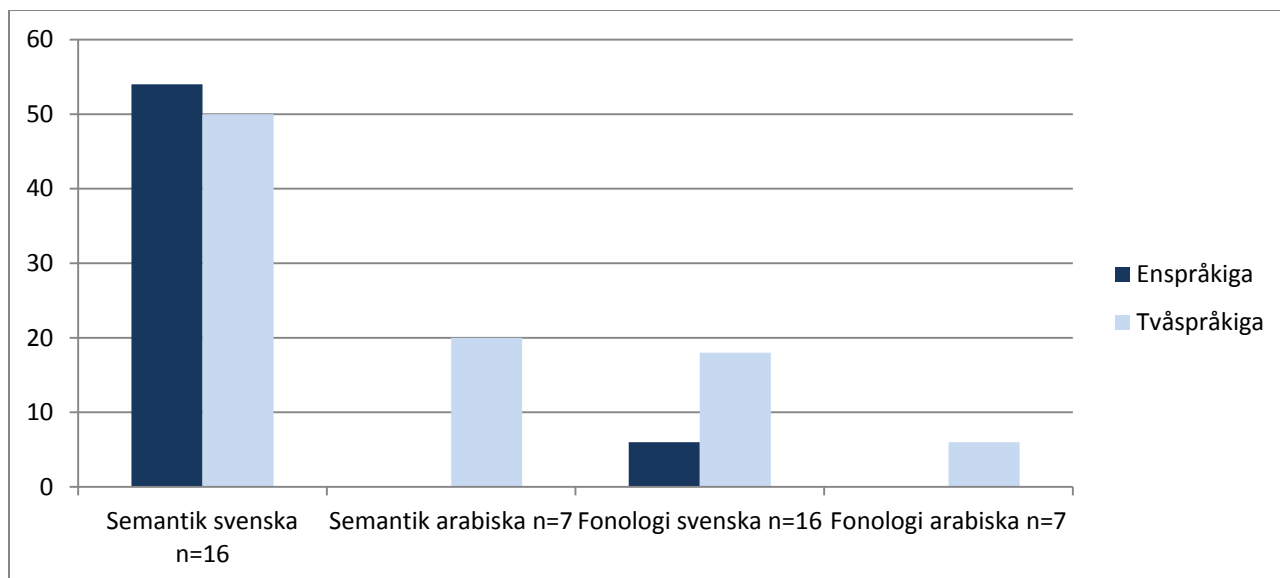
Medelvärde på semantik svenska var 12,43 (SD 4,6) och 5,00 (SD 2,2) på semantik arabiska. Resultaten visade att de tvåspråkiga barnen presterade högre på svenska än på arabiska på både semantikdelen ($t(6) = 4,3, p < .01$) och fonologidelen ($t(6) = 4,1, p < .01$).

Föräldrarna till de tvåspråkiga barnen fick i enkäten (se bilaga 3 och 4) uppskatta hur mycket arabiska som talades i hemmet, vilket angavs i procent. Pearson korrelation visade att det inte fanns något signifikant samband mellan resultatet av PPVT, Ordracet på arabiska och hur mycket arabiska som talades i hemmet. Pearson korrelation visade även att det inte fanns något samband mellan antal poäng och tid på Ordracet, varken för experimentgruppen eller för kontrollgruppen. Det fanns inte heller något samband mellan fonologiskt och semantiskt ordflöde och ordförråd (aktivt och/eller passivt) hos någon av grupperna.

Figur 1

Sammanställning i procent av PPVT och Ordracet, enspråkiga och tvåspråkiga barn. Observera att de tvåspråkiga barnen gjorde PPVT endast på arabiska men Ordracet på både arabiska och svenska.

Figur 2

Sammanställning i procent av FAS semantik och FAS fonologi, enspråkiga och tvåspråkiga barn. Observera att de enspråkiga barnen endast testades på svenska.

5.3 Kvalitativa resultat

Vanliga benämningar som barnen i vår studie gjorde under testning av det aktiva ordförrådet var olika typer av överextensioner. Extra tydligt var det hos barn A som kallade alla fordon för ”bil”. Även under- och sidoordnade begrepp förekom. I tabell 3 listas de vanligast förekommande ord som barnen använde istället för målordet under testning med Ordracet. Med vanligast förekommande ord menas de ord som sades av fler än ett barn.

Tabell 3

Vanligast förekommande ord som användes istället för målordet i benämningstestet Ordracet. Målordet står till vänster och svarsordet är skrivet med kursiv stil.

<u>Överextensioner</u>	<u>Underordnade begrepp</u>	<u>Sidoordnade begrepp</u>
Ambulans – <i>Bil</i>	Björn – <i>Isbjörn</i>	Jacka – <i>Tröja</i>
Buss – <i>Bil</i>	Båt – <i>Segelbåt</i>	Sked – <i>Gaffel</i>
Lastbil – <i>Bil</i>	Lejon – <i>Tiger</i>	
Brandbil – <i>Bil</i>	Räv – <i>Varg</i>	

Ett barn visade tecken på att använda sig av semantiska ledtrådar då det inte kom på ett ord. Ett exempel på detta är då barnet sa ”det är en sån som man har kläder i” då ordet ”garderob” efterfrågades.

Figur 3

Andel svenska som talas i hemmet för de tvåspråkiga barnen. Resultatet anges i procent. Observera att y-axeln endast går upp till 80 %.

Fyra av de tvåspråkiga barnen hade gått på förskola i Sverige i fyra år, tre av dem i fem år. Detta gav ett medelvärde på 4,4 år. Andel svenska som talas i hemmet redovisas i figur 3. Frågorna ”Hur bra bedömer du att ditt barn är på att *prata* arabiska?” och ”Hur bra bedömer du att ditt barn är på att förstå arabiska?” besvarades på en VAS-skala som gick från ”Kan inte alls” till ”Mycket bra”. Samtliga föräldrar kryssade över mittlinjen.

6. Diskussion

6.1 Resultatdiskussion

Definitionen av simultan tvåspråkighet är att barnet lär sig två eller flera språk innan tre års ålder (Shulman & Capone, 2010). Med denna definition som stöd ansåg vi att alla tvåspråkiga barn i föreliggande studie hade två stycken modersmål, trots att de presterade mycket sämre på det ena språket. Håkansson, Salameh & Nettelbladt (2003) beskriver att det ofta är ett språk som är dominerande hos tvåspråkiga barn. Resultaten visade att två av de sju barnen till största del talade svenska i hemmet, 60 respektive 67 procent (se figur 3). Med tanke på att dessa barn alltid talade svenska i skolan var det tydligt att det var svenskan som var det dominerande språket. Ett barn

talade lika mycket svenska som arabiska (50 procent). För resterande fyra barn var det arabiskan som talades mest i hemmet (se figur 3). Med tanke på deras förhållandevis låga testresultat på arabiska föreföll det ändå som om att det var svenskan som var det dominerande språket även för dessa barn. Andra faktorer som talade för detta var att barnen alltid talade svenska i skolan och dessutom hade gått på förskola i Sverige sedan tvåårsåldern. Det språk som talas mest i ett tvåspråkigt barns omgivning utvecklas alltså till ett starkare och mer dominerande språk (Håkansson, 2003). Det kan diskuteras huruvida de barn som talade svenska till största del även i hemmet verkligen var tvåspråkiga. I resultatet av enkätfrågorna uppskattade dock föräldrarna att deras barn pratade/förstod arabiska i relativt hög grad. Detta kunde styrka uppfattningen om att barnen var simultant tvåspråkiga. Grosjean (1982) beskriver hur omgivningens uppfattning påverkar utövarna av ett minoritetsspråk. I ett enspråkigt land som Sverige (Ladberg, 2003) får arabiskan litet utrymme, vilket gör att svenskan tar över och blir dominerande. Detta kunde också ses som en förklaring till varför de tvåspråkiga barnen fick lägre resultat på arabiska än på svenska.

Inom utvecklingspsykologin beskrivs den proximala utvecklingszonen där barnet behöver hjälp av en vuxen för att kunna utföra vissa uppgifter (Von Tetzchner, 2005). Då testpersonerna i föreliggande studie gjorde produktionstestet Ordracet fick de hjälp i form av fonologisk prompting då de inte kunde benämna ordet. Med hjälp av prompting kunde många barn benämna det specifika ordet men det gav dem inte några poäng. Det gav dock en bättre uppfattning om hur barnets ordförråd såg ut. Ett annat begrepp som utvecklingspsykologerna tar upp är det ”inre” och ”yttre” språket (Von Tetzchner, 2005). Många av testpersonerna i föreliggande studie använde sig av det yttre språket för att komma ihåg det efterfrågade ordet, både på produktionstestet Ordracet och på förståelsetestet PPVT. Det hände också att de tvåspråkiga barnen repeterade ordet på svenska, trots att det efterfrågade ordet sades på arabiska. Detta tydde på att barnet använde sig av det dominerande språket för att kunna lösa uppgiften. En annan förklaring skulle kunna vara att barnet hade lättare för att plocka fram ord på svenska.

Resultaten visade att det passiva ordförrådet (testades med PPVT) var större än det aktiva (testades med Ordracet) hos de enspråkiga barnen. Detta är helt i förenlighet med vad Foster (1990) säger. De tvåspråkiga barnen visade dock upp en mycket större skillnad mellan förståelse och produktion på arabiska än vad de enspråkiga barnen gjorde på svenska. Att de enspråkiga barnen inte visade upp lika stora skillnader i förståelse och produktion (se figur 1) kan bero på att det förståelsetest som användes var utformat för amerikanska barn. Det förekom ord som kan vara främmande för svenska barn i sexårsåldern och därför blev resultatet något sämre än om

testet hade varit utformat efter svenska sexåringar. De stora skillnader som fanns mellan de tvåspråkiga och de enspråkiga barnens resultat föreföll bero på att de tvåspråkiga barnen testades endast på arabiska. Vid analys av resultaten på resterande test kunde det konstateras att arabiskan var det svagare språket. Skillnaden mellan förståelse och produktion föreföll bero på att de tvåspråkiga barnen presterade förhållandevis lågt vad gäller aktivt ordförråd. Om förståelsen hade testats även på svenska, där de visade upp betydligt högre resultat på aktivt ordförråd, så hade de antagligen fått resultat som liknade de enspråkiga barnens.

Resultaten av det aktiva ordförrådet visade att de enspråkiga barnen hade något fler poäng än de tvåspråkiga barnen på svenska. På arabiska låg de tvåspråkiga barnen på en mycket lägre nivå än vad de gjorde på svenska. En del av de felsvar som de tvåspråkiga barnen gjorde på svenska blev rätt på arabiska. Detta betyder att när de två ordförråden lades ihop så kom de flesta av försökspersonerna upp i samma produktionsnivå som de enspråkiga barnen.

Tillvägagångssättet att addera de två ordförråden beskrivs av Shulman & Capone (2010).

Det fanns inget samband mellan antal poäng och den tid det tog att genomföra Ordracet. Vissa barn behövde mer hjälp genom prompting än andra. För dessa barn tog det mycket längre tid att genomföra testet men de fick ändå inte bättre resultat. Likväl visade mätningarna att de barn som genomförde testet på kort tid inte fick sämre resultat.

Barrett (1995) beskriver två olika teorier om hur överextensioner kan ta sig uttryck; semantic feature hypothesis och functional core hypothesis. Bland testpersonerna i föreliggande studie fanns exempel på båda dessa. Det förekom även exempel på att barnen svarade mer specifikt än vad som krävdes, dessa underordnade begrepp sågs hos majoriteten av barnen. Även sidoordnade begrepp användes av många barn. Ett barn visade tecken på att använda sig av semantiska ledtrådar då det inte kom på ett ord. Att barnen använde sig av olika strategier för att benämna orden tyder på att de befann sig på olika ställen i ordförrådsutvecklingen. Det kan också förklaras genom att barnen organiserade sina semantiska nätverk på olika sätt.

Resultaten av semantik svenska skilde sig inte åt mellan de tvåspråkiga och de enspråkiga barnen. Däremot visade sig stora skillnader på delen fonologi svenska. Här hade de tvåspråkiga barnen en klar fördel gentemot de enspråkiga barnen. Detta tolkas som att de tvåspråkiga barnen hade en större fonologisk medvetenhet på grund av utvecklingen av två olika språkssystem (Marinova-Todd et al., 2010). På fonologi arabiska fick de tvåspråkiga barnen likvärdiga resultat med de enspråkiga barnen. Vi ställer oss frågan varför de inte får bättre resultat även här. I litteraturen råder det delade meningar om huruvida den fonologiska medvetenheten är lika bra på

båda språken (Marinova-Todd et al., 2010) eller inte (Anthony et al., 2009). Zoidou & Stuart (2003) menar att de tvåspråkiga barnen endast får bättre resultat på det av de två språken som har en enklare fonologisk struktur. Resultaten i föreliggande studie visade att den fonologiska medvetenheten var klart bättre på det ena språket; svenskan. Det beror troligtvis på att arabiskan var ett mycket svagare språk hos de tvåspråkiga barnen i studien men det kan också bero på att arabiskan har en mer komplicerad fonologisk struktur än svenskan (Salameh, Nettelbladt & Norlin, 2003). Trots de i övrigt svaga resultaten på arabiska hade de tvåspråkiga barnen här ändå likvärdiga resultat med de enspråkiga barnen på svenska.

Att de tvåspråkiga barnen hade sämre ordförråd på arabiska än på svenska kan bero på att arabiskan inte får speciellt stort utrymme i det svenska samhället. I ett enspråkigt land som Sverige får huvudspråket stort inflytande över tvåspråkiga barn (Ladberg, 2003).

6.2 Metoddiskussion

För att kunna göra säkrare jämförelser mellan grupperna hade det behövts fler antal deltagare i studien. En grupp med enspråkiga arabisktalande borde ha lagts till för att kunna jämföra olika grupper av enspråkiga barn med varandra. PPVT kunde ha gjorts även på svenska med de tvåspråkiga barnen för att få fram eventuella skillnader i det passiva ordförrådet mellan en- och tvåspråkiga barn. Rekommendationerna om minst sex månaders mellanrum mellan de två testtillfällena följdes dock i denna studie, varför testningen endast gjordes en gång. Ett problem med att använda en översatt version av PPVT är att svårighetsgraden inte ökar med jämna steg så som den gör i den amerikanska originalversionen. Det kan förklara varför barnen i föreliggande studie inte klarade samtliga ord inom de åldersmatchade blocken.

Under kvalitativa resultat redovisades de svar som barnen angav istället för målordet vid testning med Ordracet. De svar som barnen angav kan förklaras på olika sätt, antingen misstolkade de bilden eller så var bilden mer specifik än det svarsord som krävdes. Ett exempel på det var den bild som visade en segelbåt. Barnet svarade segelbåt men svarsordet var "båt".

Fråga åtta i enkäten till föräldrarna till de tvåspråkiga barnen (Hur mycket svenska talas i hemmet?) kunde ha formulerats på ett annat sätt. Frågan borde istället ha delats upp i två frågor; "Hur mycket svenska talar *barnet* i hemmet?" och "Hur mycket svenska talar *föräldrarna* i hemmet?". Den formulering som användes kan ha tolkats på två olika sätt; antingen hur mycket svenska som barnet talade, eller hur mycket svenska som föräldrarna talade. Vi valde att tolka svaren som den andel svenska *barnet* talar.

6.3 Framtida studier

För att kunna uttala sig om huruvida tvåspråkiga barn utvecklar två olika ordförråd på sina två modersmål skulle det vara intressant att testa alla olika kategorier av FAS på alla barnen. Det skulle kunna ge intressant information om hur de två ordförråden skiljer sig från varandra och om hur de skiljer sig från ordförrådet hos enspråkiga barn.

7. Referenser

- Anthony, J. L., Solari, E. J., Williams, J. M., Schoger, K. D., Zhang, Z., Branum-Martin, L. & Francis, D. J. (2009). Development of bilingual phonological awareness in Spanish-speaking English language learners: The roles of vocabulary, letter knowledge and prior phonological awareness. *Society for the scientific study of reading*, 13(6), 535-564.
- Arnberg, L. (2004). *Så blir barn tvåspråkiga*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Arnqvist, A. (1993). *Barns språkutveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- Barrett, M. (1995). Early lexical development. I P. Fletcher & B. MacWhinney (Red.), *The handbook of child language* (sid. 362-392). Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Bjar, L. (2003). Orden tar form: Om barns uttalsutveckling. I L. Bjar & C. Liberg (Red.), *Barn utvecklar sitt språk* (sid. 115-116). Lund: Studentlitteratur.
- Capone, N. & Shulman, B. (2010). *Language development: Foundations, processes, and clinical applications*. Sudbury, MA: Jones and Bartlett Publishers.
- Costa, A., La Heij, W & Navarrete, E. (2006). The dynamics of bilingual lexical access. *Bilingualism: Language and Cognition* 9 (2), 137–151.
- Cromdal, J. & Evaldsson, A-C. (2003). Flerspråkighet till vardags – en introduktion. I J. Cromdal & A-C. Evaldsson (Red.), *Ett vardagsliv med flera språk* (sid. 29). Stockholm: Liber AB.
- De Houwer, A. (1990). *The acquisition of two languages from birth: a case study*. Cambridge University press.
- Dunn, L. M., & Dunn, L. M. (1997). Peabody Picture Vocabulary Test. Third edition. Examiners manual. Circle Pines, Minnesota: American Guidance Services (AGS).
- Eklund, H. (1996). *Ordracet*. Linköping.
- Foster, S. (1990). *The communicative competence of young children: A modular approach*. London: Longman.
- Gawlitzeck-Maiwald, I. & Tracy, R. (1996). Bilingual bootstrapping. *Linguistics* 34. 901-926.
- Gombert, J. E. (1992) *Metalinguistic development*. New York: Harvester Wheatsheaf.

- Grosjean, F. (1982). *Life with two languages: An introduction to bilingualism*. Cambridge & London: Harvard University Press.
- Hepburn, E., Egan, B. & Flynn, N. (2010). Vocabulary acquisition in young children: The role of the story. *Journal of Early Childhood Literacy* 10: 159-182.
- Håkansson, G. (2003). *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Håkansson, G., Salameh, E-K. & Nettelblatt, U. (2003). Measuring language development in bilingual children: Swedish-Arabic children with and without language impairment. *Linguistics* 41-2, 255-288.
- Ivachova, E. & Jones Tinghag, K. (2007). *Svensk normering av ordflödestesten FAS, Djur och Verb*. D-uppsats. Karolinska Institutet, Institutionen för klinisk vetenskap, intervention och teknik.
- Jerlang, E. (2008). *Utvecklingspsykologiska teorier* (5. uppl.). Stockholm: Liber AB.
- Jørgensen, N. (1995). *Barnspråk och ungdomsspråk*. Lund: Studentlitteratur.
- Ladberg, G. (2003). *Barn med flera språk: Tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. Stockholm: Liber AB.
- Loizou, M. & Stuart, M. (2003). Phonological awareness in monolingual and bilingual English and Greek five-year-olds. *Journal of research in reading* 26: 1: 3-18.
- Marinova-Todd, S. H., Zhao, J. & Bernhardt, M. (2010). Phonological awareness skills in the two language of Mandarin-English bilingual children. *Clinical linguistics & phonetics* 24 (4-5), 387-400.
- Nettelblatt, U. (2007). Lexikal utveckling. I U. Nettelblatt & E-K. Salameh (Red.), *Språkutveckling och språkstörning hos barn* (sid. 204-217). Lund: Studentlitteratur.
- Omar, M. (1973). *The acquisition of Egyptian Arabic*. Haag: Mouton & Co.
- Salameh, E-K., Håkansson, G. & Nettelblatt, U. (2004). Developmental perspectives on bilingual Swedish-Arabic children with and without language impairment: A longitudinal study. *International Journal of language and communication disorders* 39, 65-93.
- Salameh, E-K., Nettelblatt, U. & Norlin, K. (2003). Assessing phonologies in bilingual Swedish-Arabic children with and without language impairment. *Child language teaching and therapy* 19: 338.

Skolverket. (2010). *Elever i förskoleklass läsår 2009/10*. Hämtad 31 januari, 2010, från Skolverket, <http://www.skolverket.se/sb/d/1632/a/19654>

Strömqvist, S. (2003). Barns tidiga språkutveckling. I L. Bjar & C. Liberg (Red.), *Barn utvecklar sitt språk* (sid. 57). Lund: Studentlitteratur.

Strömqvist, S. (2008). Barns språkutveckling. I L. Hartelius, U. Nettelbladt & B. Hammarberg (Red.), *Logopedi* (sid. 70-71). Lund: Studentlitteratur.

Von Tetzchner, S. (2005). *Utvecklingspsykologi: Barn- och ungdomsåren*. Lund: Studentlitteratur.

8. Bilagor

8.1 Bilaga 1 – informationsbrev till skola

Hej!

Vi heter Sabina och Hanna och vi går termin 5 på logopedprogrammet på universitetet i Linköping. I år kommer vi att skriva vår kandidatuppsats där vi ska undersöka svensktalande och arabisktalande barns ordförråd. Åldersgruppen vi ska testa är barn i 6-årsåldern och vi vore tacksamma om ni kunde lämna ut denna enkät till föräldrarna i klassen. Undersökningen syftar till att få kunskap som kan bidra till att man kan göra säkrare logopediska bedömningar av arabisktalande barn i Sverige med misstänkt språkstörning.

Vi kommer att testa barnets ordförråd och benämningsförmåga. Testningen går ut på att barnet får titta på bilder och säga vad det ser. Vi kommer också att läsa texter där barnet sedan ska peka på den bild som passar till texten.

Vi skulle vilja utföra testningarna under skoltid och vi räknar med att det kommer att ta cirka 1 timme per barn. Vi undrar om det finns möjlighet att sitta i ett avskilt rum där vi kan genomföra testningen och även videofilma? Materialet tar *endast vi och vår handledare* del av. Videofilmer och testresultat kommer att förstöras efter att studien har slutförts. Barnet är anonymt i studien och redovisade resultat kommer inte att kunna kopplas till enskild individ. Barnet har när som helst rätt att avbryta testningen och föräldrarna har rätt att dra tillbaka sitt samtycke om barnets medverkan i studien.

Jag godkänner att testning och videoinspelning genomförs på skolan. (Målsmans godkännande inhämtas i enkäten till föräldrarna.)

Rektors underskrift

.....

Namnförtydligande

.....

Klassföreståndares underskrift

.....

Namnförtydligande

.....

Ring eller maila gärna om det är något ni undrar över!

Med vänliga hälsningar,

Hanna Bergström: 073-xxx xx xx, mailadress: xxxxxxxx@student.liu.se

Sabina Alkass Yousef (Arabisktalande): 073-xxx xx xx, mailadress: xxxxxxxx@student.liu.se

Handledare Janna Ferreira: 010-xxx xx xx

8.2 Bilaga 2 – informationsbrev och enkät till föräldrar till enspråkiga barn

Hej!

Vi heter Sabina och Hanna och vi går termin 5 på logopedprogrammet på universitetet i Linköping. I år kommer vi att skriva vår kandidatuppsats där vi ska undersöka svensktalande och arabisktalande barns ordförråd. Åldersgruppen vi ska testa är barn i 6-årsåldern och vi vore tacksamma om ni lät ert barn delta i vår undersökning. Undersökningen syftar till att få kunskap som kan bidra till att man kan göra säkrare logopediska bedömningar av arabisktalande barn i Sverige med misstänkt språkstörning.

Vi kommer att testa barnets ordförråd och benämningsförmåga. Testningen går ut på att barnet får titta på bilder och säga vad det ser. Vi kommer också att läsa texter där barnet sedan ska peka på den bild som passar till texten.

Testningen kommer att ske under skoltid och vi tar kontakt med ert barns lärare för att hitta ett passande testtillfälle. Testningen tar cirka 30-60 minuter att genomföra.

Testningen kommer att videofilmas. Materialet tar *endast vi och vår handledare* del av. Videofilmer och testresultat kommer att förstöras efter att studien har slutförts. Barnet är anonymt i studien och redovisade resultat kommer inte att kunna kopplas till enskild individ. Barnet har när som helst rätt att avbryta testningen och ni har som föräldrar rätt att dra tillbaka ert samtycke om barnets medverkan i studien.

Om ni vill att ert barn deltar i studien så skriver ni under nedan och lämnar lappen till klassläraren.

Jag godkänner att mitt barn deltar i studien:

Underskrift målsman 1

Underskrift målsman 2

.....

Namnförtydligande

Namnförtydligande

.....

Ring eller maila gärna om det är något ni undrar över!

Med vänliga hälsningar,

Sabina Alkass Yousef (Arabisktalande): 073-xxx xx xx, mailadress: xxxxxxxx@student.liu.se

Hanna Bergström: 073-xxx xx xx, mailadress: xxxxxxxx@student.liu.se

Handledare Janna Ferreira: 010-xxx xx xx

Barnets namn:.....

Födelseår:.....Födelsemånad:.....

Telefonnummer:.....

Pojke   Flicka

1. Har ditt barn bott någon annanstans än i Sverige?

Ja   Nej

Om ja, var?..... När?.....Hur länge?.....

2. Är båda föräldrar ursprungligen från Sverige?

Ja   Nej

Om nej, varifrån kommer mamma?.....Pappa?.....

3. Talar ditt barn något annat språk än svenska?

Ja   Nej

Om ja, vilket/vilka språk?.....

4. Vid vilken ålder började ditt barn prata?

- Första ordet?.....

- Första meningen?.....

5. Har ditt barn någon gång besökt logoped eller specialpedagog?

Ja   Nej

Om ja, vid vilken ålder? ..... Orsak? .....

6. Har barnet gått på förskola?

Ja   Nej

Om ja, hur länge?.....

7. Har barnet några syskon?

Ja   Nej

Om ja, hur gamla?.....

8. Hur bra bedömer du att ditt barn är på att *prata* svenska? (Markera med ett kryss)
Kan inte alls ----- Mycket bra
9. Hur bra bedömer du att ditt barn är på att *förstå* svenska? (Markera med ett kryss)
Kan inte alls ----- Mycket bra

8.3 Bilaga 3 – informationsbrev och enkät till föräldrar till tvåspråkiga barn

Hej!

Vi heter Sabina och Hanna och vi går termin 5 på logopedprogrammet på universitetet i Linköping. I år kommer vi att skriva vår kandidatuppsats där vi ska undersöka svensktalande och arabisktalande barns ordförråd. Åldersgruppen vi ska testa är barn i 6-årsåldern och vi vore tacksamma om ni lät ert barn delta i vår undersökning. Undersökningen syftar till att få kunskap som kan bidra till att man kan göra säkrare logopediska bedömningar av arabisktalande barn i Sverige med misstänkt språkstörning.

Vi kommer att testa barnets ordförråd och benämningsförmåga. Testningen går ut på att barnet får titta på bilder och säga vad det ser. Vi kommer också att läsa texter där barnet sedan ska peka på den bild som passar till texten.

Testningen kommer att ske under skoltid och vi tar kontakt med ert barns lärare för att hitta ett passande testtillfälle. Testningen tar cirka 30-60 minuter att genomföra.

Testningen kommer att videofilmas. Materialet tar *endast vi och vår handledare* del av. Videofilmer och testresultat kommer att förstöras efter att studien har slutförts. Barnet är anonymt i studien och redovisade resultat kommer inte att kunna kopplas till enskild individ. Barnet har när som helst rätt att avbryta testningen och ni har som föräldrar rätt att dra tillbaka ert samtycke om barnets medverkan i studien.

Om ni vill att ert barn deltar i studien så skriver ni under nedan och lämnar lappen till klassläraren. En enkät med frågor kommer att skickas ut vid ett senare tillfälle.

Jag godkänner att mitt barn deltar i studien:

Underskrift målsman 1   Underskrift målsman 2

.....

Namnförtydligande   Namnförtydligande

.....

Ring eller maila gärna om det är något ni undrar över!

Med vänliga hälsningar,

Sabina Alkass Yousef (Arabisktalande): 073-xxx xx xx, mailadress: xxxxxxxx@student.liu.se

Hanna Bergström: 073-xxx xx xx, mailadress: xxxxxxxx@student.liu.se

Handledare Janna Ferreira: 010-xxx xx xx

Enkät

Barnets namn:.....

Barnets födelseår..... födelsemånad.....

Telefonnummer:.....

Pojke

Flicka

1. Hur länge har mamma bott i Sverige?.....

2. Vilket land kommer mamma ursprungligen ifrån?.....

3. Hur länge har pappa bott i Sverige?.....

4. Vilket land kommer pappa ursprungligen ifrån?.....

5. Vid vilken ålder kom barnet till Sverige?.....

6. Har ditt barn någon gång besökt logoped eller specialpedagog?

Ja

Nej

Om ja, vid vilken ålder?..... Orsak?.....

7. Vilka språk talar ni hemma med barnet? Mamma?..... Pappa?..... Om arabiska, vilken dialekt har mamma?.....Pappa?.....

8. Hur mycket svenska talas i hemmet? (Markera med ett kryss)

0 %..... 50 %.....100 %

9. Vid vilken ålder började ditt barn prata?

- Första ordet..... På vilket språk?.....

- Första meningen..... På vilket språk?.....

10. Går ditt barn på modersmålsundervisning?

Ja

Nej

11. Har ditt barn gått på förskola i Sverige?

Ja

Nej

Om ja, hur länge?.....

12. Har ditt barn gått på förskola i ert hemland?

Ja

Nej

Om ja, hur länge?.....

13. Har ditt barn några syskon?

Ja

Nej

Om ja, hur gamla?.....

14. Hur bra bedömer du att ditt barn är på att *prata* arabiska? (Markera med ett kryss)

Kan inte alls ----- Mycket bra

15. Hur bra bedömer du att ditt barn är på att *förstå* arabiska? (Markera med ett kryss)

Kan inte alls ----- Mycket bra

16. Hur bra bedömer du att ditt barn är på att *prata* svenska? (Markera med ett kryss)

Kan inte alls ----- Mycket bra

17. Hur bra bedömer du att ditt barn är på att *förstå* svenska? (Markera med ett kryss)

Kan inte alls ----- Mycket bra

8.4 Bilaga 4 – informationsbrev och enkät på arabiska till föräldrar till tvåspråkiga barn.

مرحبا

نحن سابينا و هانا. نحن طلاب في الفصل الخامس في قسم ا امراض النطق في جامعه لينشوبينغ. في هذه السنه سوف نقدم اطروحتنا التي سوف نبحث فيها سعه قاموس الاطفال الذين يتكلمون السويديه و العربية اعمار الاطفال المشاركين في البحث هو ست سنوات و نحن سنكون لكم من الشاكرين ان وافقتم ان يشارك اطفالكم في هذه الدراسة.

هدف هذا البحث هو ايجاد افضل الطرق لفحص الاطفال الذين يتكلمون العربية و لديهم مشاكل في النطق

سوف نفحص قاموس الطفل, و قواعد

اللغة و فهم الاصوات بمساعده الفحوص التاليه.

الفحص يتمثل بان الطفل ينظر الى بعض الصور و يسمى ما يرى. سوف نقوم ايضا بقراءة بعض النصوص و يطلب من الطفل ان يشير الى الصورة المناسبه للنص.

الفحص سوف يتم اجراءه في وقت الدوام و سنقوم بالاتفاق مع معلمه الطفل على الموعد المناسب للطفل. مدة الفحص ساعه تقريبا.

الاختبار سيتم تصويره و سنراه نحن و المسؤولين عنا فقط

الافلام و نتائج البحث سوف تتلف بعد الانتهاء من الدراسة. الاطفال المشاركين سيكونوا مكتومي الاسم و نتائج البحث لا يمكن ربطها باي اسم.

الاطفال لديهم دوما الحق بالانسحاب من البحث كما يستطيع الاهل ايضا سحب موافقتهم بمشاركه ابنهم في البحث. إن كنتم تريدون ان يشارك اولادكم بالبحث تفضلوا بملئ استمارة البحث في الصفحة التاليه و اعطائها لمعلمه ابنكم في المدرسة قبل تاريخ الثامن عشر من الشهر الجاري.

اذا لم تكونوا موافقين على المشاركة ارجوا ان تضعوا اشاره امام كلمه.

(Nej).

يمكنكم المراسلة على الايميل او الاتصال بنا اذا كان لديكم أسأله.

مع فائق الاحترام

Hanna Bergström: 073-xxx xx xx, mailadress: xxxxxxxx@student.liu.se
Sabina Alkass Yousef (Arabisktalande): 073-xxx xx xx, mailadress: xxxxxxxx@student.liu.se
Handledare Janna Ferreira(المشرف): 010-xxx xx xx

استطلاع

اسم الطفل .....
تاريخ الولادة ..... شهر الولادة .....
رقم الهاتف .....
صبي ( ) فتاة ( )

منذ متى تعيش الأم في السويد؟ .....
من اي بلد اصل الام؟ .....

منذ متى يعيش الاب في السويد؟ .....
من اي بلد اصل الاب؟ .....

في اي عمر جاء طفلكم الى السويد .....

زار طفلك في أي وقت مضى معالج الكلام أو معالج النطق؟ هل
نعم ( ) لا ( )
إذا كانت الإجابة بنعم ، في أي سن؟..... السبب؟ .....

ما هي اللغات التي تتكلمون بها في المنزل مع الطفل؟ الام؟ ..... الاب؟ .....
إذا العربية ، ما هي لهجة الام؟ ..... الاب .....

كم تستعملون السويدية في البيت
100 % ..... 50 % ..... 0 %

اي سن بدأ الطفل في الكلام؟
أول كلمة ..... بأي لغة؟
الجملة الأولى ..... بأي لغة؟

هل يتلقى الطفل دروس بلغة الام؟
نعم ( ) لا ( )

هل ذهب طفلك مرحلة الحضانة في السويد
نعم ( ) لا ( )
نعم إذا كان الجواب ..... كم .....
هل ذهب طفلك مرحلة الحضانة في بلدك؟
نعم ( ) لا ( )
نعم إذا كان الجواب ..... كم .....

هل لديك اطفال اخرين؟
نعم ( ) لا ( )
نعم إذا كان الجواب ..... كم .....

كيف تعتقد أن طفلك يتحدث العربية؟
لا يمكنه ..... ممتاز

كيف تعتقد أن طفلك يفهم اللغة العربية؟

لا يمكنه ----- ممتاز

كيف تعتقد أن طفلك يتحدث السويدية؟

لا يمكنه ----- ممتاز

السويدية؟ كيف تعتقد أن طفلك يفهم اللغة

لا يمكنه ----- ممتاز

إذا كنت تقبل أن يشارك طفلك في بحثنا ضع علامة في المربع نعم وبالعكس في لا . وسيتم تصوير البحث بكاميرا فيديو.
لا ( ) هذه المواد لا يراها احد سوى نحن والمشرفين علينا. وسيتم اتلاف جميع المواد بعد أن الانتهاء من الدراسة
نعم ( )

أوافق على أن طفلي المشاركة في الدراسة

توقيع الوالد او ولي الامر .....

توقيع الوالدة او وليه الامر .....

اسم الوالدة

اسم الوالد

.....

TESTPROTOKOLL
ORDRACET (arabiska)
Av: Sabina Alkass Yousef

Namn:.....

	År	Månad	Dag
Födelsedatum:			
Testdatum:			
Ålder:			

Testledare:.....

Tid:.....minuter.

Felbenämningar:

TYP	ANTAL	EXEMPEL
FIK		
Tend.		
Nyord		
VFT		
Övergr.		
Noll		
Annat		
Totalt:		

Kommentarer:.....
.....
.....
.....

MÅLORD	Syrisk dialekt	Fonetisk skrift	R/F	SVARSORD	TYP
Bok	كتاب	ktæ:b			
Tupp	ديك	di:k			
Kniv	سكين	seki:nε			
Fjäril	فراشة	fææ:ʃε			
Byxor	بنطلون	bantarøn			
Motorcykel	دراجة	dææ:dʒε			
Bokhylla	مكتبه	mæktab kεtb			
Helikopter	هليكوبتر	heli:køpter			
Soffa	ديوانة	di:wæ:nε			
Tomat	بندورة	banadōra			
Ekorre	سنجاب	sendzæ:b			
Skor	قندارة	qndææ			
Visp	خلاط	ʃɛlɑ:ta			
Skärp	قشاط	qʃɑ:t			
TV	التلفزيون	tlvezjō:n			
Banan	موز	mo:zε			
Kastrull	طنجره	tændzæra			
Kam	مشط	møçt			
Morot	جزر	dʒzɑ:r			
Lök	بصل	basal			
Snigel	حلزون	hæ:lɑ:zon			
Plåster	جرو/لاصق ، بلاستر	jro/læsqa/plaster			
Kyckling	فروج	færu:dʒ			
Traktor	تركتور	træktø:r			
Gris	خنزير	ʃænzi:r			
Glas	كأس	kæ:sε			
Myra	نمله	nεmlε			
Citron	ليمون	lejmō:nε			
Lampa	لمبه، مصباح	lɑ:mpa/mosbaħ			
Kaffebryggare	قهوه غلاية	glæ:jet qɑ:hue			
Ambulans	اصعاف	æs9æf			
Strumpor	جوارب	dʒæøæreɓ			
Kopp	قدح	qæ:dæ:h			
Gaffel	شوكه	çøø:ke			
Apelsin	برتقال	børtøqæl			
Stövlar	جزمه	dʒzme			
Ljus	شمعا	Çæm9æ			
Groda	ضفدع	Ðfða9			
Tandborste	فرشاة أسنان	færʃɑ:i:t snæ:n			
Jacka	جاكيت	dʒæ:kεt			

MÅLORD	Syrisk dialekt	Fonetisk skrift	R/F	SVARSORD	TYP
Räv	ثعلب	θæ:qlæb			
Björn	دب	døb			
Flygplan	طيارة	ti:ara			
Halsduk	شال / لفحه	çæ:l/læ:fha			
Tiger	نمر	namər			
Sked	معلقة	mæ9læqa			
Kalsonger	كلسون	kælsø:n			
Säng	تخت	tæ:kt			
Slips	كرافه	grɑ:feta			
Vattenkanna	ابريق	bri:k			
Äpple	تفاحة	tefæ:ħa			
Lastbil	كميون	kæmjø:n			
Spegel	مرآة	mræ:j			
Orm	حية	ħæje			
Matta	سجادة	sddʒæ:de			
Lejon	الأسد	ælæsæd			
Spruta	ابرة	öbrɛ			
Paraply	شمسيه	çamsi:ɛ			
Älg	غزال	gæ:zæ:l			
Sax	مقص	mqas			
Giraff	زرافه	zæræfæ			
Fåtölj	كرسي، قلطغ	qæltag			
Nyckelpiga	خنفساء، دعسوقه	dæ9soqa			
Höna	دجاجة	dʒe:dʒe:			
Glasögon	نظارة	nɛdɑ:rɑ:t			
Svamp	فطر	fœtr			
Stol	كرسي	kærsl			
Brandbil	اطفائيه	atfɑ:iɛ			
Skalbagge	خنفساء	ki:nfi:sæ:nɛ			
Fluga	ضبانه	døbæ:nɛ			
Spis	فرن	fœrn			
Byrå	مكتب	mæ:ktæb			
Gurka	خيار	kjɑ:r			
Fisk	سمك	sæ:mæk			
Båt	قارب	qæ:rlb			
Nyckel	مفتاح	mɛftæħ			
Buss	باص	bɑ:s			
Päron	عرموط	9armu:t			
Cykel	بسكليت، دراجه	bsklɛt/dræ:dʒɛ			
Vantar	كفوف	kfu:f			